

MELLEM BEVIDSTLØS STANDARDISERING OG AFMÆGTIG PROTEST

”Nogle professionelle indoptager begejstret de standardiserede metoder som en ny slags trans-disciplinær faglighed. Mange andre – i pædagogisk og socialt arbejde nok de fleste – har det svært med dem,” skriver MORTEN NISSEN og MADS BANK i Asterisk-kommentaren.

Af MORTEN NISSEN OG MADS BANK

Styring med standarder er fyldt med paradokser – på én gang nyt og gammelt, velkendt og gådefuldt, simpelt og komplekst. Det går langt tilbage, ikke mindst i uddannelseshistorien (kineserne brugte fx standardiserede test for 2000 år siden). Det udbredes i en videnskabsbaseret moderniseringsproces, der allerede har været i gang i et par århundreder, men udgør alligevel også en højaktuel problematik. Vi oplever på nye måder, at pædagogik, medicin, socialt arbejde og andre fagligheder defineres, styres og udvikles med standarder. Læringsmål, evidensbasering, konceptmetoder m.v. lanceres med højstemt ’reform’-retorik, selvom de ved nærmere eftersyn bare formaliserer en allerede eksisterende ’viden om, hvad der virker’, ofte endda med temmelig traditionelle begreber.

Det kan se ret banalt og uskyldigt ud; men selve denne formalisering og de måder, den indbygges i vores institutioner og hverdagspraksis, kan indebære ret uoverskuelige forandringer af faglighed, fagidentitet og fagetik. Det handler blandt andet om, at standarderne bruges i kampe om ledelsesretten og gennemtvinges på tværs af konkrete situationer – så de ofte bliver til mål i sig selv og ikke sjældent forekommer meningsløse eller paradoksale. Men det hænger også sammen med, at standarderne formidler ændrede forhold til brugerne – bl.a. ved at levere en slags ’varedeklareret’ på et (pseudo-) marked af tjenesteydelser. I den forstand er de fleste standarder ’brugerdrevne’, også selvom de forekommer rigide og ufølsomme i forhold til den enkelte bruger.

Nogle professionelle indoptager begejstret de standardiserede metoder som en ny slags trans-disciplinær faglighed. Mange andre – i pædagogisk og socialt arbejde nok de

»Det er ikke tilfældigt, når pædagogerne – den største faggruppe – regnes for de mindst professionelle i socialt arbejde. Når man bryder med behandlingsstandarderne, kan det, man laver, komme til at ligne ufaglært discount.«

fleste – har det svært med dem. De oplever, at standarderne er en underkendelse af deres faglighed og især af deres faglige dømmekraft; at de medfører en masse ekstra arbejde med at tilpasse praksis til rigide eller overflødige standarder. Standarderne kan endda give anledning til diffus stress, fordi de ofte usynliggør de forandringer, som de selv afstedkommer: Standarder er abstraktioner, som dirigerer blikket – de retter lyskeglen på noget, mens de mørklægger andet.

Men kritik af standardisering er vanskelig. Hvem kan være imod, at man gør det, der virker? Hvem vil forsvare det 20. århundredes autoritære professionalisme? Eller endda før-moderne idealer som intuition og dømmekraft, bundet til konkrete situationer og uden generaliserbarhed?

Forskningen har klassisk delt sig i netop de to positioner. Mens de fleste har ernæret sig som leverandører af standarder, har et mindretal fastholdt ’holistiske’ og ’situerede’ forståelser af praksis med inspiration helt tilbage fra Aristoteles. I vores forskningsprojekt om *Brugerdrevne Standarder i Socialt Arbejde* har vi valgt en tredje vej. Den går ud på at bruge viden fra teoretiske og empiriske studier af standarder til at gå i dialog med professionelle, som har med standarder at gøre, og som faktisk udvikler en faglighed, der handler om netop det: at have at gøre med standarder.

Standarder er et begreb for generaliserede modeller af og for praksis. Det at indoptage, bruge og ændre standarder er derfor et helt grundlæggende fænomen i enhver praksis, selvom udbredelsen og graden af formalisering er forskellig. Det er med denne tilgang, at vi kan få øje på en anden slags

»Kritik af standardisering er vanskelig. Hvem kan være imod, at man gør det, der virker? Hvem vil forsvare det 20. århundredes autoritære professionalisme? Eller endda før-moderne idealer som intuition og dømmekraft, bundet til konkrete situationer og uden generaliserbarhed?«

trans-disciplinær faglighed, der er komplementær i forhold til standardiseringens. Det er en faglighed, der består i at bevæge sig mellem standarder, at forholde sig reflektivt til standarder, at genfremstille og ændre betydningen af standarder. Det er en reflektiv faglighed, hvor standarder sættes ind i konkrete helheder og i dialoger mellem standpunkter. Den faglighed vokser i betydning, fordi vi oftere står over for forskellige mulige standarder i en given situation. Den bliver ikke mindre påkrævet, når denne kompleksitet søges håndteret ved at formalisere og gennemtvinge én standard.

I vores forskningsprojekt har vi taget fat på et område, hvor der er et stærkt pres for standardisering: arbejdet med unge stofbrugere. Det er et krydsfelt af praksistraditioner; her mødes behandlere med ungearbejdere, rådgivere, projektmagere, selvhjælpere og mange andre, og et virvar af professioner er i spil. I det felt er det umiddelbart – ikke overraskende i en diagnostisk tidsalder – *behandlingsstandard*, der står stærkest, og som bruges mest til dokumentation. Den siger: Stofbrug skyldes 'afhængighed', og det skal anerkendes som en sygdom og behandles med effektive terapeutiske teknikker. Men denne standard står ikke alene eller uimodsagt. Dels er der, særligt på ungeområdet, også pædagogiske traditioner i spil. Dels vokser nye slags bru-

gerdrevne standarder frem i form af 12-trins-fællesskaber, "recovery" m.v.

De professionelle, vi har samarbejdet med, trækker på, hvad de kalder 'narrative, systemiske og løsningsfokuserede metoder'. Et fællestræk ved de traditioner er en kritik af sygdomsbegreber som stemplende, individualiserende og demotiverende. Derfor udvikler de også alternativer til behandlingsstandarder, selvom den stadig også er en del af deres praksis. Det gør de bl.a. ved sammen med brugerne at fremstille fortællinger om, hvad "livet kunne være" – i form af tekster, film og sange, som ofte offentliggøres på internettet og/eller ved særlige events. På den måde udvikler de, hvad vi kalder '*prototypiske fortællinger*', som på én gang fremstiller standarder for ungdomsliv og for en ny slags professionel praksis. Ikke som skabeloner eller tjeklister, men som konkrete historier med moraler og idealer, der står til diskussion.

Når vi artikulerer deres praksis som videnskabelig prototype eller model – og dermed også som en standard i og for praksis – er den selv modsigelsesfyldt og diskutabel. Her har vi haft stor gavn af den reflektive faglighed, som de professionelle har kultiveret. De vil gerne have kritik, hvilket også synliggør, at vores forskning også selv må være åben for dialog og kritik. Forskning indgår i den reflektive faglighed på en anden måde end i standardise-

ringen – ikke som videns-autoritet, men som kritisk spejling og teoretisk repertoire.

I en institutionssammenhæng, hvor behandlingsstandarder hersker, kan det være svært at "finde sted som professionel" med en alternativ faglighed – som Halberg, en af vores medforskere, udtrykker det. Tine, en anden medforsker, sukkede en gang under en supervision, at hun indimellem savner, at de unge tager det seriøst i de 'pædagogiske aktiviteter', sådan som de gør i de individuelle 'behandlingssamtaler', hvor man sætter mål og diskuterer, hvordan det går: "Det er jo det, de kommer for, og det er det, vi er her for", siger hun. Det er ikke tilfældigt, når pædagogerne – den største faggruppe – regnes for de mindst professionelle i socialt arbejde. Når man bryder med behandlingsstandarder, kan det, man laver, komme til at ligne ufaglært discount. Også når man som Halberg og Tine er akademikere.

Derfor er det så vigtigt at artikulere fagligheder som disse på begge de to niveauer: Dels som konkrete prototyper for professionel praksis og former for ungdomsliv m.v., dels som versioner af den reflektive faglighed, som vi ikke kan undvære i de mange standarders tid. Det er også der, perspektivet er mest lovende – den tredje vej mellem bevidstløs standardisering og afmægtig protest. ■

→ LÆS MERE:

Bank, M., & Nissen, M. (2015). Beyond Spaces of Counselling. *British Journal of Guidance and Counselling*.

Nissen, M. (2014). Could Life Be... Producing Subjectivity in Participation. In A. Blunden (Ed.), *Collaborative Projects* (pp. 69-84). London: Brill.

Nissen, M. (2014): Brugerdrevne stander som konkret utopi. Psyke & Logos.

MORTEN NISSEN

Dr.psych., ph.d. Professor mso ved DPU, Aarhus Universitet. Leder af forskningscentret SUBSTANce – Subjects and Standards ved DPU.

MADS BANK

Psykolog, ph.d. Han har netop forsvaret sin ph.d.-afhandling *Brugerdrevne standarder – en affektiv subjektivering – en undersøgelse af styringsstrategier i pædagogisk og socialt arbejde* ved Københavns Universitet.